

Канівець Кристина Олегівна

*студенка 4 курсу 1 групи фінансово-правового факультету
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

Семенова Марина Володимирівна

*кандидат юридичних наук, науковий співробітник
НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку*

НАПрН України

ORCID: 0000-0002-2216-4343

ЗНАЧЕННЯ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Під час нестандартній політичній та економічній ситуації в країні, в умовах нестабільності та фінансової кризи, яка викликана зокрема світовою пандемією COVID-19 створюється загроза банкруства деяких підприємств. Тому доволі актуальним питанням стає вихід із нестабільного положення таких суб'єктів господарювання завдяки процедурі санації. У дослідженні розглянуто значення санації підприємств у контексті забезпечення їхньої фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності у сучасних умовах господарювання.

Ключові слова: санація підприємства; банкрутство; неплатоспроможність; боржник; арбітражний керуючий.

Kanivets Krystyna

*student 1st group of Faculty of Finance and Law
of the Yaroslav Mudryi National Law University*

Maryna Semenova

*PhD, researcher of the Scientific and Research Institute of Providing
Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine*

ORCID: 0000-0002-2216-4343

THE IMPORTANCE OF REHABILITATION OF ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS OF MANAGEMENT

During the unusual political and economic situation in the country, in the conditions of instability and financial crisis, which is caused in particular by the global pandemic COVID-19, there is a threat of bankruptcy of some enterprises. Therefore, the way out of the unstable situation of such economic entities due to the reorganization procedure becomes quite an urgent issue. The study considers the importance of rehabilitation of enterprises in the context of ensuring their financial stability, liquidity and solvency in modern economic conditions.

Keywords: enterprise rehabilitation; bankruptcy; insolvency; debtor; arbitration manager.

Відсутність належного фінансування, несвоєчасне виявлення проблем призводить до того, що потенційно платоспроможні підприємства стають на шляху банкрутства. Щоб запобігти банкрутству, необхідно виявити ознаки фінансової неспроможності підприємства, розробити оздоровчі заходи, а також подолати кризові явища.

Питання правового забезпечення санації та банкрутства суб'єктів господарювання, а також деякі проблемні питання діяльності суб'єктів господарювання у сучасних кризових умовах розглянуті такими вченими: С. В. Глібко [1, с. 309-337]; І. В. Булижин [2, с. 33-40], Георгієвський Ю. В. [3 с. 7-12], Т. М. Білоконь [4] та ін. Разом з цим ці питання потребують подальших досліджень.

У 2020 році за даними дослідження проєкту Світового банку «Doing Business» за напрямом «Врегулювання неплатоспроможності» Україна посідає 146-е місце в рейтингу, зміцнивши свою позицію на -1 сходинку порівняно із 2019 роком [5]. Так 20.09.2019 прийнято розроблений Мінікономіки Закон України № 132 “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні”, який міг би підняти Україну на декілька сходинок у рейтингу “Doing Business – 2021” за низкою напрямів. Водночас ураховуючи поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19 багатьма країнами світу, у тому числі й Україною, та з огляду на очікувану економічну кризу вбачається, що попри зусилля Парламенту та Уряду з прийняття та впровадження відповідних регулювань, наразі важко прогнозувати суттєве підвищення позиції України в Рейтингу.

Говорячи про правовий статус боржника у процедурі санації, то ця процедура є найкращою для нього, адже захищає його від креди-

торів. І таким чином, боржник у процедурі санації продовжує здійснювати власну виробничу діяльність, де позитивним моментом для боржника є те, що арешт на майно та інші обмеження дій щодо розпорядження його майном можуть бути накладені лише в межах процедури санації, лише за умови що вони не перешкоджають виконанню плану санації та не суперечать інтересам конкурсних кредиторів.

Необхідним елементом цієї процедури є те, що всі повноваження (керівника і органів управління боржника) зосереджені в руках однієї особи – керуючого санацією. Таким чином, у процедурі санації господарська діяльність боржника продовжується, але керівництво боржником переходить до нейтральної особи – арбітражного керуючого. Насамперед керуючий санацією стає керівником боржника, при цьому корпоративні права учасників боржника зберігаються, але їхня правомочність є обмеженою.

Приписи Кодексу України з процедур банкрутства (Далі – КУзПБ) [6] передбачають право комітету кредиторів на будь-якій стадії провадження у справі про банкрутство звертатися до господарського суду з вимогою про визнання правочинів (договорів) боржника недійсними. Це дозволяє, зокрема, мінімізувати збитки кредиторів, які були завдані фраздаторними правочинами (тими, що вчинені боржником на шкоду кредиторам).

Головним прикладом управління можна вважати повноваження комітету кредиторів, закріплене в ст.2 8 КУзПБ, у будь-який час звернутися до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень незалежно від наявності підстав. Після такого звернення господарський суд протягом 14 днів постановляє ухвалу про відсторонення арбітражного керуючого.

Утім, у постанові Північного апеляційного господарського суду від 11.03.2020 у справі №911/1902/17 містяться такі висновки.

Отже, теоретично комітет кредиторів може звернутися до господарського суду з клопотанням про відсторонення арбітражного керуючого, і положення ст.28 КУзПБ не вимагають наявності підстав для задоволення такого звернення. Проте судова практика вказує на колізію такого підходу, який суперечить принципу незалежності арбітражного керуючого, що закріплений у приписах ст.13 Кодексу.

Тривалий час у судовій практиці господарські суди пов'язували початок перебігу позовної давності з днем, коли саме арбітражний керуючий (розпорядник майна, санатор, ліквідатор) довідався про порушення прав боржника (постанови КГС ВС від 26.04.2018 у справі № 38/5005/5752/2012, від 22.08.2018 у справі № 04/01/5026/1089/2011, від 13.02.2019 у справі № 5009/2987/12, від 18.06.2018 у справі № 21/896/2011).

Утім, висновки СПБ КГС ВС у справі № 10/5026/995/2012 змінили цей підхід, встановивши, що КУЗПБ не містять винятків із загального правила щодо початку перебігу позовної давності. Отже, до цих правовідносин застосовуються загальні норми позовної давності.

Зважаючи на те, що ні Закон про банкрутство (положення якого втратили чинність), ні чинний КУЗПБ не встановлюють спеціальних норм про позовну давність (у тому числі щодо звернення до суду арбітражного керуючого із заявою про визнання недійсними правовчинів, укладених боржником), ВС з посиланням на правову позицію, сформовану СПБ КГС ВС у постанові від 11.02.2020 у справі № 10/5026/995/2012, зауважив, що при визначенні початку перебігу позовної давності у спорі за вимогами боржника/арбітражного керуючого не допускається врахування обставин (дати) порушення провадження у справі про банкрутство і дати призначення (заміни кандидатури) арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора). Інакше арбітражний керуючий як особа, що у справі про банкрутство діє від імені боржника, безпідставно буде наділений особливим статусом з наданням тим самим боржнику як носію права у спорі не передбаченої нормами закону переваги перед іншими учасниками цього спору в захисті своїх прав та інтересів. Зокрема, у такому разі протилежна сторона спору буде обмежена в захисті своїх прав та інтересів щодо предмета спору і, відповідно, перебуватиме у нерівному становищі порівняно із суб'єктом звернення – боржником/арбітражним керуючим.

Тож визначення початкового моменту перебігу позовної давності має важливе значення, оскільки від нього залежить і правильність обчислення позовної давності, і захист порушеного права (постанова ВСУ від 27.05.2014 у справі № 5011-32/13806-2012).

Заходами щодо відновлення платоспроможності боржника, які містить план санації, можуть бути: реструктуризація підприємства; перепрофілювання виробництва; закриття нерентабельних виробництв; відстрочення, розстрочення або прощення боргу чи його частини; виконання зобов'язання боржника третіми особами тощо.

Для України може бути цікавим бельгійський досвід застосування конкордату як особливого виду санації. Конкордат є рятівною процедурою для боржника, яка здатна допомогти уникнути банкрутства. У разі застосування конкордату передбачається, що за боржником залишаються повноваження управління та розпорядження майном.

Як зазначив експерт Міжнародного валютного фонду з банкрутства М. Ведер, більшість (якщо не всі) реформ, які здійснюються в ЄС, покликані здійснити перехід від ліквідації неплатоспроможних компаній до реструктуризації та відновлення платоспроможності в майбутньому. Тому у багатьох розвинених країнах пріоритетними є саме санаційні (реорганізаційні) процедури, метою яких є збереження підприємства та відродження його потенціалу [7].

На підставі проведеного дослідження можна зробити висновок про те, що санація підприємств є складним, але необхідним процесом, для реалізації якого потрібні подальші ґрунтовні дослідження діяльності підприємств та розроблення ефективних механізмів оздоровлення їх фінансового господарського стану.

До основних критеріїв ефективності проведення санації підприємств можна віднести наступні: ліквідність та платоспроможність; прибутковість; конкурентоспроможність; відновлення бізнес-репутації боржника.

ЛІТЕРАТУРА

1. Глібко С. В. Правове регулювання банкрутства. Господарське право: підручник / за заг. ред. Д. В. Задохайла, В. М. Пашкова. Харків: Право, 2012. 693 с.
2. Булижин І. В. Особливості правового регулювання банкрутства державних підприємств. *Право та інноваційне суспільство*. 2017. № 2. С. 33-40. URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Bulyzhyn9.pdf> (Дата звернення- 15.11.2020 року).

3. Георгиевский Ю. В. Деятельность субъектов хозяйствования в зоне проведения операции объединенных сил: особенности правового регулирования. *Право та інноваційне суспільство*. 2018. № 1. С. 7-12. URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/Georgiievskiy_10.pdf (Дата звернення-15.11.2020 року).

4. Білоконь Т. М. Санация підприємств: організаційно-економічний механізм: монографія / Т. М. Білоконь, Л. М. Несен. Вінниця: ВНТУ, 2010. 152 с.

5. Рейтинг «Doing Business 2018». Світовий банк. URL: <http://russian.doingbusiness.org/ru/rankings>.

6. Кодекс України з процедур банкрутства. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 19. ст. 74.

7. Беззуб І. Кодекс України з процедур банкрутства: переваги, недоліки та перспективи. *Громадська думка про правотворення*. 2019. № 17 (182). С. 16–24.

REFERENCES

1. Hlibko S. V. (2012). Pravove rehuliuвання bankrutstva. *Hospodarske pravo - Commercial law*. D. V. Zadykhailo, V. M. Pashkov (Eds.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

2. Bulyzhyn I. V. (2017). Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання bankrutstva derzhavnykh pidpriemstv. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo - Law and innovation society*, 2, 33-40. URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2017/12/Bulyzhyn9.pdf> [in Ukrainian].

3. Heorhyevskiy Yu. V. (2018). Deiatelnost subektov khoziaistvovaniya v zone provedeniya operatsyy obedynennykh syl: osobennosti pravovoho rehulyrovaniya. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo - Law and innovation society*, 1, 7-12. URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2018/06/Georgiievskiy_10.pdf [in Ukrainian].

4. Bilokon T. M. (2010). Sanatsiia pidpriemstv: orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm. T. M. Bilokon, L. M. Nesen (Eds.). Vinnytsia: VNTU [in Ukrainian].

5. Reitynh «Doing Business 2018». Svitovyi bank. URL: <http://russian.doingbusiness.org/ru/rankings> [in Ukrainian].

6. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva. (2019). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 19, art. 74 [in Ukrainian].

7. Bezzub I. (2019). Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva: perevahy, nedoliky ta perspektyvy. *Hromadska dumka pro pravotvorennia - Public opinion on lawmaking*, 17 (182), 16–24 [in Ukrainian].